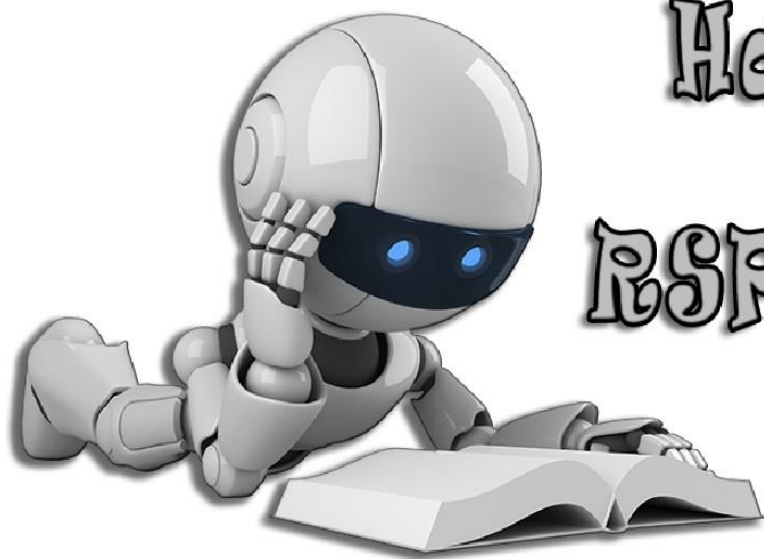

Chceli by sme, aby boli naše zistenia použité pre budúci výskum

X. gimnazija Ivan Supek
Agencija za odgoj i obrazovanje
Liceo Scientifico Statale Seguenza
Gymnázium Pavla Jozefa Šafárika
Střední škola Náhorní
Aquilonis d.o.o.

H4RSP - Kto sú zdráhajúci sa a slabí čitatelia

Handbook 4 RSP readers

Príručka pre zdráhajúcich sa a slabých čitateľov
(projekt č. - 2016-1-HR01-KA201-022159)

Spolufinancované
Erasmus+ Program Európskej únie

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

<p>X. GIMNAZIJA „IVAN SUPEK“</p> <p>Agencija za odgoj i obrazovanje Liceo Scientifico Statale Seguenza Gymnázium Pavla Jozefa Šafárika Střední škola Náhorní Aquilonis d.o.o.</p> 	
<p align="center"><i>Handbook for reluctant, struggling and poor readers</i> (project no. - 2016-1-HR01-KA201-022159) Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union</p>	

1. Kto sú zdráhajúci sa a slabí čitatelia

Medzinárodné výskumy, iniciatívy, prípadové štúdie, projekty EÚ a správy venované tejto problematike (PIRLS, 2006, PISA, 2009, ADORE, 2009, Eurydice 2011, HLGEL, 2012) navrhujú podobné definície v súvislosti s mladistvými čitateľmi ako zdráhajúcimi sa a slabými čitateľmi: „Čitateľská populácia (vek od 12 do 18 rokov), ktorá nespĺňa požiadavky akademickej gramotnosti. To v žiadnom prípade nie je rovnaké ako negramotnosť, sú schopní čítať, ale nie na požadovanej komplexnej úrovni.“

„A predsa väčšina z nich si nevyvinula stabilné sebazpoznanie ako čitateľa. Ich čítaniu bránia prekážky, ktoré ešte nemôžu prekonať sami, potrebujú pomoc kompetentných, najmä pomoc odborných učiteľov.“ (ADORE, Executive Summary, 2009). Títo mladí ľudia, z ktorých mnohí sa tešili z čítania ako mladšie deti, čoskoro vidia seba ako nečitateľa, nezaoberajúci sa čítaním a teda ani väčšinou ostatných školských prác.

Keď žiaci opúšťajú základnú školu, čelia radikálnemu posunu, že opustili svet príbehov a vstúpili do sveta učebníc. Pre mnoho teenagerov je štádium, v ktorom čítanie preberá akademický, konkurenčný obrat, okamih, keď proces čítania stráca svoje potešenie. Hlavným faktorom demotivácie čitateľov je nedostatok záujmu o školské čitateľské materiály. To, čo pravdepodobne nájdú, je kánonická literatúra (literárne texty), ktorú mnohí žiaci nevidia ako relevantnú pre svoje záujmy alebo život. Väčšina literatúry určenej pre mládež v školách bola pôvodne napísaná dospelými pre dospelých. Túto literatúru učíme nie preto, lebo je pre tínedžerov neodmysliteľnou, ale preto, že sa im snažíme poskytnúť kultúrnu výchovu (HLGEL, 2012).

Dobrý čitateľ vs. slabý čitateľ

Aktivita definovaná ako „dobré čítanie“ sa skladá zo sady zložitých, dobre vyvinutých a skvelo praktizovaných schopností a zručností. Profesori z Marylandskej univerzity, Pressley a Afflerbach, sa zmieňujú o obzvlášť úchvatnom spôsobe, akým dobrí čitatelia aktívne a úmyselne koordinujú tieto zručnosti. Dobrí čitatelia si stanovujú ciele. Slová čítajú presne a rýchlo a súčasne sa zamýšľajú nad významom týchto slov. Prepájajú význam jednej vety do druhej. Dobrí čitatelia čítajú selektívne a pravdepodobne viac zameriavajú svoju pozornosť na tie časti textu, ktoré sú najviac viazané k ich čitateľským cieľom. Môžu sa rozhodnúť vynechať niektoré časti textu, pretože už porozumeli jeho obsahu, alebo preto, že si myslia, že tieto časti nie sú pre nich dôležité. Dobrý čitateľ sleduje, či textu rozumie. Ak si uvedomí, že niečomu nerozumie, začne si klásť otázky, text preformuluje vlastnými slovami alebo

<p>X. GIMNAZIJA „IVAN SUPEK“</p> <p>Agencija za odgoj i obrazovanje Liceo Scientifico Statale Seguenza Gymnázium Pavla Jozefa Šafárika Střední škola Náhorní Aquilonis d.o.o.</p> 	
<p align="center"><i>Handbook for reluctant, struggling and poor readers</i> (project no. - 2016-1-HR01-KA201-022159) Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union</p>	

vyhľadá význam náročných slov. Po prečítaní textu často premýšľa o tom, čo čítal. Dobrí čitatelia pri čítaní zapájajú i mentálne funkcie, akými sú zapamätanie, pozornosť, predstavivosť a spracovanie informácií.¹

Väčšina slabých čitateľov nečíta strategicky. Počas čítania môžu mať ťažkosti s dekodovaním textu. Niektorí slabší čitatelia čítajú príliš pomaly, bez prirodzenej plynulosti. V dôsledku toho nechápu to, čo čítajú. Až príliš často nemajú dostatočné vedomosti o téme textu. Môžu mať problémy s nachádzaním hlavnej myšlienky textu, dešifrovaním slov. Po prečítaní zvyčajne nepremýšľajú o tom, čo čítali. Vplyvom týchto ťažkostí strácajú dôveru vo svoje vlastné schopnosti. Vzhľadom na to, že čítanie im spôsobuje také ťažkosti, čítajú neradi. To má následok v podobe nečítania, a tým aj neprijímania dostatku informácií a nezdokonaľovania sa v čítaní a následne nedostatok všeobecných vedomostí.

Motivácia a záujem o gramotnosť

Nie všetci stredoškooláci, ktorí nedokážu čítať, zlyhávajú, pretože to nedokážu. Značný počet študentov sa rozhodne nečítať, aj keď to vedia. Najmä ich motivácia a záujem o čítanie zrejme klesá s každým progresívnym školským rokom (McKenna et al., 1995). Motivácia a záujem o čítanie zohrávajú úlohu v čitateľskom živote týchto študentov. Motivácia môže byť opísaná ako podnet človeka na čítanie, keď nie je nútený čítať kvôli akademickým úlohám. Pre mnohých stredoškolských študentov čítanie nie je zvykom ich každodenného života. Bolo vyvinuté určité úsilie, ktoré používalo rôzne programy založené na odmenách, čím sa povzbudzovali žiaci, aby čítali denne, ale tieto snahy nedokázali riešiť cieľ čítania ako nezávislej voľby mimo odmeňovacích programov, v dôsledku zásadnej chyby v návrhu programu. Voľba samostatne čítať musí byť nakoniec vnútorne motivovaná. Keď sa adolescenti presúvajú do mladšej dospelosti, majú stále väčšiu autonómiu pri rozhodovaní o tom, ako trávia svoj voľný čas. Niekoľko desaťročí výskumu vnútornej motivácie ukazuje, že vonkajšie odmeny nezvyšujú vlastnú motiváciu (Cameron a Pierce, 1994).

Zatiaľ čo programy vonkajšej motivácie môžu zvýšiť čítanie počas trvania programu, majú menší vplyv na rozvoj celoživotného čítania. Úzko súvisiaci s pojmom vnútornej motivácie je aj rozvoj autonómie, definovaný ako pocit nezávislosti a samosprávy. Predovšetkým dospelávajúci sa vyznačuje snahou o autonómiu. Potreba autonómie je nevyhnutná aj pre vzdelávanie. Bolo zistené, že význam autonómie

¹ Belešová, M.: Efektívne čítanie. In: Dobrá škola, VIII.ročník, č.5, január 2017, pg.6-7.

X. GIMNAZIJA „IVAN SUPEK“

Agencija za odgoj i obrazovanje
Liceo Scientifico Statale Seguenza
Gymnázium Pavla Jozefa Šafárika
Střední škola Náhorní
Aquilonis d.o.o.

Erasmus+

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Handbook for reluctant, struggling and poor readers

(project no. - 2016-1-HR01-KA201-022159)

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

má dôležitý vplyv na akademické výsledky (Deci a Ryan, 1985). Ďalej autonómia a vnútorná motivačná fungujú v tandeme (Boggiano et al., 1992). Učiteľ na strednej škole má veľký vplyv na to, ako bude podporovaná autonómia, pretože môže určiť, do akej miery môžu študenti praktizovať vykonávanie voľby. Niektoré štúdie zistili, že učitelia, ktorí nadmieru kontrolujú študentov, tým obmedzujú ich voľbu, podkopávajú autonómiu študentov a vnútornú motiváciu učiť sa (napr. Connell a kol., 1994, Deci et al., 1981).

Možnosti vlastného výberu preto zohrávajú dôležitú úlohu pri rozvíjaní sebaregulovanej túžby čítať mimo akademických úloh. Študentský záujem je ďalším faktorom pri možnosti čítať. Ako dospelí môžeme pochopiť túto perspektívu. Koniec koncov, je nepravdepodobné, že by ste tento článok čítali, ak by ste sa o túto tému nezaujímali. To isté možno povedať aj o našich stredoškólakoch. Pokiaľ ide o dobrovoľné čítanie, predmet textu je rozhodujúci. Je viac pravdepodobné, že sa prečíta kniha alebo článok, ktorý zodpovedá záujmu študenta. Navyše záujem zohráva úlohu v porozumení, práve preto, lebo čitateľ sa bližšie venuje textu. Wigfield a kol. (1998) konštatuje, že „záujem súvisí s indikátormi hlbokaj úrovne učenia, ako je spätná väzba na hlavné myšlienky, odpoveď na otázky hlbšieho porozumenia a reprezentáciu významu, viac než je to pri povrchnom vzdelávaní, ako napr. Odpovede na jednoduché otázky alebo doslovné zobrazenie textov.“ (s. 77) Kniha alebo článok, ktorý vás zaujíma, je teda pravdepodobnejšie nielen čitateľný, ale aj pochopený.

Jedným z hlavných cieľov vzdelávania a odbornej prípravy je formulovať a rozvíjať najmä vnútornú motiváciu žiakov učiť sa ako formu sebarealizácie. Motivácia má dynamizujúcu, aktivujúcu a vedúcu funkciu.

Problémy s učením čitateľov u zdráhajúcich sa a slabých čitateľov

Rodia sa deti s prirodzenou averziou k čítaniu? Určite nie. Koniec koncov, batolata sa tešia z kníh, milujú leporelá. Kedy a kde sa objaví problém? Prečo deti strácajú svoj záujem o knihy? Kedy nastáva obrat? Kedy sa milovník kníh zmení na niekoho, kto opovrhne čítaním? Musíme presvedčiť našich študentov, že čítanie je zručnosť, nie prirodzený talent, a že sú schopní učiť sa. Všetci, ktorí sa zúčastňujú procesu vzdelávania dieťaťa, sa však často pýtajú samých seba: Prečo sa neučia? Študenti by mohli z rôznych dôvodov bojovať s čítaním, osobitosťou však je, že intelektuálne schopnosti študentov, ktorí sa zdráhajú čítať, sú priemerné až nadpriemerné.

Jednou z hlavných charakteristík zdráhajúcich sa čitateľov je, že nemôžu určiť príčiny svojich ťažkostí. Čítajú málo a prejavujú negatívne postoje k čítaniu. Nemôžu používať stratégie monitorovania, využívajú len veľmi málo stratégií na povrchné čítanie a nadhodnocujú svoje zručnosti pri porozumení (ADORE-

<p>X. GIMNAZIJA „IVAN SUPEK“</p> <p>Agencija za odgoj i obrazovanje Liceo Scientifico Statale Seguenza Gymnázium Pavla Jozefa Šafárika Střední škola Náhorní Aquilonis d.o.o.</p> 	
<p align="center">Handbook for reluctant, struggling and poor readers (project no. - 2016-1-HR01-KA201-022159) Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union</p>	

Project, Executive Summary). Dospievajúci postihnutí problémami s čítaním sa pozerajú späť na školské roky ako na zlyhanie. Chýbajúca motivácia a nedôvera vo vlastné schopnosti označujú osobnosť RSP čitateľov(zdráhajúcich sa a slabých čitateľov). Sú dobre známi tým, že sa snažia skryť svoje nedostatky v čitateľskej gramotnosti tým, že nahlas oznámia, že nechcú

čítať. Táto vlastná koncepcia im bráni v tom, aby čelili problémom s čítaním a udržiavali sa v rozvíjaní svojich zručností.

Problémy, ktorým čelia RSP čitatelia

- nedostatok motivácie
- slabý výkon
- strach zo zlyhania
- nedostatok samoregulačných kapacít
- nedostatok záujmu o školské materiály na čítanie
- nedostatok sebavedomia vo vlastných schopnostiach
- ich vzdelávacie potenciály a záujmy špecifické pre daný predmet sa nemôžu rozvinúť kvôli problémom s porozumením
- slabá, nedostatočná motivácia
- nešpecifikovaný alebo definovaný cieľ vzdelávacieho čítania (prečo to potrebujem?)
- nedostatok schopností uplatniť stratégie porozumenia s cieľom vytvoriť význam
- Prekážky v oblastiach: dekodovania, plynulosti čítania a adaptívneho čítania; porozumenie vo všeobecnosti a / alebo v špecifických oblastiach; kritické čítanie, interpretácia a hodnotenie obsahu, jazyka; textové prvky; digitálna gramotnosť; meta-kognitívne zručnosti na čítanie a / alebo učenie kritického čítania a reflexie; vytváranie a používanie komunikačných kontextov na čitateľské aktivity v rámci rodín, skupín a školských prostredí; motivácia učiť sa lepšie čítať a / alebo čítať, aby sa učili efektívnejšie; čítanie - zapojenie sa / motivácia; budovanie stabilného sebaurčenia ako čitateľa; aktivácia a zmena čitateľského pohľadu pri čítaní (estetický a eferentný postoj, Rosenblatt); reagovať na literatúru / fiktívne texty.